

Univerzita Palackého v Olomouci

Přírodovědecká fakulta

Katedra Geografie

Lucie RAŽDÍKOVÁ

**FENOMÉN FALZIFIKACE PROSTORU A ČASU
V CESTOVNÍM RUCHU
MORAVSKOSLEZSKÉHO KRAJE**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. Mgr. Pavel Klapka, Ph.D.

Olomouc 2021

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo)	Lucie RAŽDÍKOVÁ (R17153)
Studijní obor:	Regionální geografie
Název práce:	Fenomén falzifikace prostoru a času v cestovním ruchu Moravskoslezského kraje
Title of thesis:	Phenomenon of falsification in space and time in tourism of the Moravian-Silesian Region
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Pavel Klapka, Ph.D.
Rozsah práce:	47 stran, 1 vázaná příloha
Abstrakt:	Cílem této práce je popsat a zdokumentovat případy fenoménu takzvané „hejkalizace“. Výzkum je zaměřen na hrady a zámky na území Moravskoslezského kraje a doprovodné akce, které jsou zde pořádány. Součástí práce je dotazníkové šetření, jehož úkolem je zjistit názor správců památkových objektů v kraji na tuto problematiku.
Klíčová slova:	cestovní ruch, Moravskoslezský kraj, kulturní památky, hejkalizace, rozhovor
Abstract:	The aim of this bachelor thesis is to describe and record examples of a phenomenon called “hejkalizace”. The research focuses on castles and chateaus in the Moravian-Silesian Region and the social events they host. In addition, an interview was conducted with the custodians to learn about their opinion on this matter.
Keywords:	tourism, Moravian-Silesian Region, cultural monuments, hejkalizace, interview

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci *Fenomén falzifikace prostoru a času v cestovním ruchu Moravskoslezského kraje* vypracovala samostatně pod vedením doc. Mgr. Pavla Klapky, Ph.D. s použitím odborné literatury uvedené v seznamu zdrojů.

V Olomouci dne 14. 5. 2021

.....

podpis

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu práce doc. Mgr. Pavlu Klapkovi, Ph.D. za pomoc, cenné rady a připomínky při zpracování této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat všem správcům hradů a zámků za jejich čas a ochotu zúčastnit se dotazníkového šetření. Poděkování také patří mé rodině za podporu při tvorbě práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Lucie RAŽDÍKOVÁ**
Osobní číslo: **R17153**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obor: **Regionální geografie**
Téma práce: **Fenomén falzifikace prostoru a času v cestovním ruchu Moravskoslezského kraje**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Zásady pro vypracování

Cílem bakalářské práce je navázat na práci P. Černé a prozkoumat fenomén falzifikace prostoru a času v oblasti kulturně-historických předpokladů cestovního ruchu v Moravskoslezském kraji (tzv. „hejkalizace“). Součástí práce bude terénní výzkum a dotazníkové šetření. Zkoumaný fenomén bude interpretován v historicko-geografických a prostorových souvislostech.

Rozsah pracovní zprávy: **5 000 – 8 000 slov**
Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Literatura

- Černá, P. (2016): Falzifikace prostoru a času v cestovním ruchu. Ms. bakalářské práce. PpF UP, Olomouc.
Hall, C. M., Page, S. J. (2002): The Geography of Tourism and Recreation: environment, place, and space. Routledge, London and New York.
Mariat, P. (1983): Geografia cestovního ruchu. Veda, Bratislava.
Pearce, D. (1995): Tourism Today: a geographical analysis. Longman, Harlow.
Robinson, G. M. (1998): Methods and Techniques in Human Geography. Wiley and sons, Chichester.
Shaw, G., Williams, A. M. (2002): Critical Issues in Tourism: a geographical perspective. Blackwell Publishing, Oxford.
Toušek, V., Kunc, J., Vystoupil, J. eds. (2008): Ekonomická a sociální geografie. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň.
Veal, A. J. (1997): Research Methods for Leisure and Tourism: a practical guide. Prentice Hall Financial Times, Harlow.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Pavel Klapka, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **28. ledna 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2020**

V Olomouci dne 28. ledna 2019

LS.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Marián Halás, Ph.D.
vedoucí katedry

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	CÍLE PRÁCE A METODIKA ZPRACOVÁNÍ	9
3	CESTOVNÍ RUCH	10
3.1	Geografie cestovního ruchu.....	11
3.2	Rozvoj cestovního ruchu	12
3.3	Předpoklady cestovního ruchu	13
3.4	Kulturně-historické předpoklady a potenciál krajiny	15
3.5	Kulturní památky.....	16
4	KULTURNÍ PAMÁTKY V ČESKÉ REPUBLICĚ	18
4.1	Návštěvnost památkových objektů.....	18
5	VLIV CESTOVNÍHO RUCHU NA SOCIO-KULTURNÍ PROSTŘEDÍ ..	20
5.1	Falzifikace v prostoru a čase	20
5.2	Hejkalizace	21
6	DOPROVODNÉ AKCE	23
6.1	Doprovodné akce na památkových objektech v České republice	24
7	FENOMÉN HEJKALIZACE PAMÁTEK V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI	26
7.1	Geografická charakteristika regionu.....	26
7.2	Hejkalizace na vybraných hradech a zámcích Moravskoslezského kraje ...	27
8	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ MEZI SPRÁVCI PAMÁTKOVÝCH OBJEKTŮ	34
8.1	Názor správců památkových objektů na jev hejkalizace.....	34
9	DISKUZE	37
10	ZÁVĚR	39
11	SUMMARY	40
12	SEZNAM LITERATURY	41
12.1	Literatura.....	41
12.2	Internetové zdroje	43
	SEZNAM OBRÁZKŮ	46
	PŘÍLOHY	47

Seznam použitých zkratk

CHKO	chráněná krajinná oblast
ICOMOS	Mezinárodní rada památek a sídel („International Council on Monuments and Sites“)
NIPOS	Národní informační a poradenské středisko pro kulturu
UNESCO	Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu („United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization“)
ÚPS	územní památková správa

1 ÚVOD

Kulturní dědictví představuje důležitou a cennou součást národní kultury. Kulturní památky jsou vnímány zejména jako historický odkaz, který v sobě nese hodnoty a zvyky z doby, v níž tyto stavby vznikly. Památky mají vliv na společenský a kulturní život, podílí se na rozvoji vzdělanosti a předávají občanům informace o historii jejich země. V mnoha případech tvoří památky i symbol daného regionu a přispívají tím k jeho rozvoji skrze cestovní ruch. Péče o kulturní bohatství by měla být jednou z hlavních priorit každého státu, a to nejen ve smyslu zachování těchto památek, ale i jejich důstojného využití a prezentace.

S vývojem společnosti došlo rovněž ke změně preferencí, a to zejména při výběru způsobu trávení volného času. Konkrétně památkové objekty zaznamenávají v posledních letech nárůst počtu návštěvníků, který koresponduje se zvyšujícím se počtem pořádaných kulturních akcí. Podle publikace Statistika kultury zřizované Ministerstvem kultury navštívilo památkové objekty v roce 2018 přes 14 milionů osob, což ve srovnání s rokem 2014 představuje nárůst o 18,7 %. Zároveň se jedná o nejvyšší roční návštěvnost od roku 1998. Lze předpokládat, že počty kulturních akcí a jejich návštěvnost budou nadále stoupat, s tím však souvisejí i některé nepříznivé jevy, mezi které patří i tzv. „hejkalizace“ (Aschenbrenner, 2014).

Případy „hejkalizace“, tedy organizace kulturních akcí za účelem zvýšení atraktivity konkrétního památkového objektu a následně pak jeho návštěvnosti, se v posledních letech objevují stále častěji. Pořádání podobných akcí může mít negativní vliv na celkovou prezentaci kulturních objektů, protože k nim akce mnohdy nemají žádnou vazbu, a mohou tak v očích potenciálních návštěvníků redukovat jejich kulturní hodnotu. „Hejkalizace“ představuje v rámci diskusí o památkové péči relativně nové téma, může však mít velký dopad na vnímání kulturních památek a paradoxně přispívat ke snižování jejich návštěvnosti. Je tedy důležité, aby doprovodné akce byly vybírány s ohledem na charakter jednotlivých památkových objektů, aby byla zachována věrohodnost jejich historického prostředí. V opačném případě hrozí, že tyto objekty budou sloužit pouze komerčním účelům a přijdou o svou původní kulturní a vzdělávací hodnotu (Girsa, 2015).

2 CÍLE PRÁCE A METODIKA ZPRACOVÁNÍ

Tato bakalářská práce se zabývá negativními jevy spojenými s pořádáním doprovodných akcí, a to konkrétně s jevem takzvané „hejkalizace“. Tematicky tak navazuje na práci Černé (2016), která tento fenomén zkoumala v regionu soudržnosti Střední Morava.

Metody tvorby práce zahrnují studium odborné literatury týkající se cestovního ruchu a samostatné disciplíny geografie cestovního ruchu. Teoretická část je věnována vymezení cestovního ruchu jakožto vědní disciplíny, jeho historii a předpokladům rozvoje. Dále obsahuje obecnou charakteristiku kulturních památek a vývoj jejich návštěvnosti v České republice, k čemuž bylo využito výsledků statistických šetření kultury, zřizovaných Ministerstvem kultury České republiky. Samostatná kapitola je věnována vybraným negativním vlivům doprovodných akcí, které mohou při jejich pořádání vznikat. Práce kromě základního dělení doprovodných akcí zmiňuje také návrhy na vhodnou prezentaci památkových objektů, které byly čerpány z příspěvků konference Národního památkového ústavu. V praktické části práce jsou na vybraných hradech a zámcích ve sledovaném území vybrány doprovodné akce, které lze označit jako „hejkalizační“. K získání doplňujících informací o těchto akcích bylo využito internetových stránek jednotlivých hradů a zámků.

Pro praktickou část bakalářské práce byl navíc vytvořen dotazník, který byl distribuován mezi správce hradů a zámků v zájmovém regionu. Skládá se z celkem sedmi otázek a má formu polostrukturovaného dotazníku. Otázky byly zvoleny takovým způsobem, aby bylo možné získat podrobnější informace o názoru správců památek na problematiku „hejkalizace“, důvody k pořádání doprovodných akcí na jimi spravovaných památkových objektech a případná pozitiva, která jim tyto akce poskytují. Dotazníkové šetření bylo prováděno formou elektronické pošty nebo telefonického rozhovoru, a to podle časových možností jednotlivých respondentů.

Hlavním cílem této bakalářské práce je zdokumentovat a popsat jev „hejkalizace“ na vybraných hradech a zámcích Moravskoslezského kraje. Práce má za úkol popsat akce pořádané na těchto památkových objektech a na základě charakteristických znaků „hejkalizace“ zhodnotit, zda jsou pro prezentaci památek vhodné či nikoli. Druhým cílem je zjistit postoj správců vybraných hradů a zámků k této problematice, a to za využití dotazníkového šetření.

3 CESTOVNÍ RUCH

Cestovní ruch je složitý sociálně-ekonomický jev, který dnes tvoří podstatnou část národní i regionální ekonomiky. Je významný zejména jako nástroj pro rozvoj regionů, tvorbu nových pracovních míst, je úzce navázán na další odvětví jako doprava, bankovníctví, management apod. (Galvasová a kol., 2008). Dle Světové rady cestování a cestovního ruchu tvořil cestovní ruch v roce 2019 10,3 % světového HDP a vytvářel přes 330 milionů pracovních míst (WTTC, 2020).

Obecné definice cestovního ruchu nejsou jednotné a liší se v závislosti na konkrétním přístupu ke studiu. Jednu z prvních definic navrhl roku 1910 rakouský ekonom Schullard, který cestovní ruch popsal jako „soubor operací zejména ekonomického charakteru, které mají přímou vazbu na vstup, pobyt a pohyb cizinců uvnitř a vně určité země, města nebo regionu“ (cit. dle Williams, 2004, s. 49). Jedním z nedostatků této definice je, že Schullard v ní jako účastníky cestovního ruchu zmiňuje pouze cizince a opomíjí domácí turisty jako jednu ze složek systému cestovního ruchu. Štěpánek a kol. (2001) popisují cestovní ruch jako socioekonomický systém, jehož základem jsou subsystém nabídky, subsystém poptávky a subsystém realizační. Mezi jednotlivými subsystémy vznikají vazby skrze toky turistů, služeb, informací a finančních prostředků. Výsledkem je vznik složitého socioekonomického procesu, jež probíhá v geografickém prostředí a čase. Hall (2002) ve své definici zmiňuje vliv cestovního ruchu na ekonomiku a definuje ho jako jev, který souvisí převážně s trávením volného času nebo podnikáním, což ve výsledku generuje příliv peněz do regionu, v němž je cestovní ruch zprostředkováván.

Mnozí geografové poukazují na problematiku vytvoření všeobecné definice, která by dostatečně obsáhla podstatu cestovního ruchu a jeho vazby na společnost, ekonomiku i krajinnou sféru. Mariot (1983) uvádí jako hlavní překážku mnohotvárnost forem výskytu cestovního ruchu a s ní spojenou rozdílnou specializaci věd na jeho vybrané složky. Sám na cestovní ruch nahlíží z geografického hlediska jako na společenskou aktivitu, jež podmiňuje přemísťování obyvatel v rámci krajinné sféry, a je charakteristická interakcí s krajinnými prvky, které jsou schopny vyvolání dočasné změny pobytu obyvatel.

Williams (2004) ve své knize shrnuje některé základní rysy cestovního ruchu, které se v definicích často objevují:

- cestování je motivováno různými faktory jako rekreace, vzdělání, reprodukce fyzických či psychických sil apod.,
- úzká návaznost na další odvětví jako doprava, marketing, kultura aj.

Malá (1999) mezi tyto aspekty cestovního ruchu dále řadí:

- změna místa trvalého pobytu je vždy dočasná,
- vztahy mezi lidmi, které cestovní ruch vyvolává.

Pro potřeby statistických šetření a možnosti mezinárodního srovnání byla Světovou organizací cestovního ruchu vytvořena definice cestovního ruchu, která ho popisuje jako „sociální, kulturní a ekonomický jev, který zahrnuje pohyb osob do míst mimo jejich obvyklé prostředí, a to z osobních, profesních či jiných důvodů“ (UNWTO, 2021).

3.1 Geografie cestovního ruchu

Cestovní ruch představuje komplexní jev, který není možné zkoumat pouze skrze jeden vědní obor, proto je při jeho studiu uplatňován interdisciplinární přístup. Mezi disciplíny zkoumající cestovní ruch patří již dříve zmíněná ekonomika a sociologie, dále obchod a marketing, psychologie, politické vědy, historie, rekreologie, a také geografie. Geografie cestovního ruchu jakožto vědní disciplína vznikla ve druhé polovině 20. století, a řadí se tak k nejmladším geografickým disciplínám. Počátky studia cestovního ruchu spadají do 20. let minulého století, kdy se geografové koncentrovali zejména na vymezení předmětu a objektu výzkumu (Vystoupil, 2015).

Základními aspekty, které řadí cestovní ruch mezi objekty zájmu geografie, jsou vazby mezi výchozím a cílovým místem pobytu účastníků cestovního ruchu a zároveň interakce cestovního ruchu s krajinnými prvky (Mariot, 1983). Geografie cestovního ruchu se taktéž zabývá studiem lokalizačních, selektivních a realizačních faktorů, které podmiňují rozvoj cestovního ruchu, a dále analyzuje vliv cestovního ruchu na změny ve struktuře a rozmístění hospodářství v oblasti jeho realizace (Toušek a kol., 2008).

Geografie cestovního ruchu se rovněž zaměřuje na studium směrů a rozmístění cestovního ruchu, vymezuje oblasti cestovního ruchu a stanovuje jejich typologii

(Šprincová 1981). Štěpánek a kol. (2001) vymezují dvě základní skupiny potenciálů cestovního ruchu, a to potenciály absorpčního charakteru, které mají vliv na návštěvnost místa, a potenciály difúzního charakteru, které motivují člověka k účasti na cestovním ruchu. Geografie cestovního ruchu pak zkoumá vztahy mezi těmito potenciály a jejich prostorové rozložení.

Mezi nejznámější zahraniční geografy, kteří se zabývali studiem cestovního ruchu, patří například Grünthal, který ve své práci navrhl teoretický základ geografie cestovního ruchu, Leszczycki, jehož práce pomohly rozvoji geografie cestovního ruchu na území Polska, nebo Poser, který se ve své práci zaměřoval na studium cestovního ruchu v oblasti Krkonoš a také rozvoj obecně teoretických otázek.

V Československu se cestovním ruchem zabývali například Šprincová, která se ve svých pracích věnovala zejména fenoménu druhého bydlení a rekreace v oblasti Jeseníků a rovněž vypracovala terminologii geografie cestovního ruchu, Mariot, který se podílel na tvorbě učebnic a další odborné literatury týkající se cestovního ruchu, nebo Gardavský, jenž se zaměřoval na problematiku krátkodobé rekreace a druhého bydlení na území Československa.

3.2 Rozvoj cestovního ruchu

Rozvoj cestovního ruchu je úzce spojen s pojmem volný čas. Koncept volného času patří k základním předpokladům rozvoje cestovního ruchu a je znám již z období starověkého Řecka, v té době však byl zkoumán zejména filozofy a jeho význam se lišil napříč kulturami i společenskými vrstvami (Spracklen, 2011). V 19. století byl volný čas definován jako společensko-ekonomická kategorie a stal se předmětem sociologických a ekonomických výzkumů. Vlivem zákonné regulace pracovní doby již tento pojem v průběhu 20. století představoval součást každodenního života téměř celé společnosti (Vystoupil, 2015).

Freyer (1988) dělí vývoj cestovního ruchu do několika etap, které jsou charakteristické specifickými motivacemi účastníků cestovního ruchu a jeho dostupností pro jednotlivé sociální vrstvy společnosti. Galvasová a kol. (2008) toto rozdělení generalizuje do tří období:

- období před 1. sv. válkou, kdy k rozvoji cestovního ruchu dochází zejména v hospodářsky vyspělých zemích a účastní se ho pouze majetné vrstvy obyvatelstva,
- období mezi dvěma světovými válkami, ve kterém již cestovní ruch představuje významnou složku životního stylu obyvatelstva téměř všech společenských vrstev a zároveň se v mnoha zemích stává důležitým ekonomickým odvětvím,
- období po 2. sv. válce, kdy dochází k segmentaci cestovního ruchu společně s jeho materiálně-technickou základnou a k jeho provázání s moderními odvětvími jako technika a informační technologie.

Rozvoj cestovního ruchu je dnes závislý zejména na rostoucí poptávce. Pearce (1987) uvádí jako jeden z důvodů zvyšující se poptávky důsledky urbanizace, vlivem kterých dochází ke zhoršování životního prostředí ve městech a obratem pak k růstu zájmu obyvatel o cestovní ruch. Jedním z důvodů je také trend rostoucí životní úrovně obyvatel a zvyšování fondu volného času. Jako další z hnacích prvků rozvoje cestovního ruchu rovněž uvádí některá odvětví ekonomiky jako doprava nebo telekomunikační a informační technologie.

Dalším důležitým faktorem rozvoje cestovního ruchu je potenciál krajiny, jemuž je věnována další kapitola.

3.3 Předpoklady cestovního ruchu

Vznik, rozvoj a rozmístění cestovního ruchu podmiňuje řada činitelů, které se označují jako předpoklady cestovního ruchu. Výzkumem těchto činitelů se zabývá mnoho vědních oborů a důležitost jejich studia spočívá v určení zákonitostí rozvoje cestovního ruchu a jeho projevů v ekonomické, sociologické, geografické či jiné sféře. Hodnocení jednotlivých předpokladů má za úkol stanovit potenciál neboli způsobilost krajiny pro cestovní ruch. Tradiční hodnocení předpokladů cestovního ruchu vychází z jejich seskupení na základě genetického aspektu a je někdy také označováno jako genetický přístup. Mariot (1983) pomocí tohoto přístupu člení předpoklady na tři skupiny: přírodní, kulturně-historické a společenské předpoklady. Přírodní předpoklady jsou tvořeny fyzicko-geografickými prvky krajinného systému jako reliéf, klima, vodstvo apod. Mezi kulturně-historické předpoklady řadíme objekty související s historií a kulturou společnosti jako umělecké a uměleckohistorické

stavební památky, kulturní zařízení, ale i různé kulturní akce, lidové slavnosti nebo jiná shromáždění. Do skupiny společenských předpokladů pak spadá zbytek antropogenních činitelů.

Dalším způsobem hodnocení potenciálu cestovního ruchu je tzv. funkční přístup. Mariot (1983) jako jednu z prvních funkčních klasifikací předpokladů cestovního ruchu zmiňuje práci Posera, který se pokusil charakterizovat činitele podněcující či naopak bránící vývoji cestovního ruchu v Krkonoších. Na základě svého pozorování následně vyznačil 3 skupiny činitelů: základní, podporující a brzdící. Mezi základní činitele se řadí přírodní a demografické činitele, do skupiny podporujících činitelů pak spadá zvyšování počtu obyvatel zájmového území, růst zájmu o cestovní ruch, kvalita dopravní infrastruktury území, propagace, ekonomické a finanční předpoklady obyvatel zájmového území a postoj domácího obyvatelstva k účastníkům cestovního ruchu. Brzdícími činiteli jsou negativní jevy související s politickými konflikty, krizí hospodářství a klimaticky nepříznivými obdobími.

Výsledkem funkčního přístupu je rozdělení všech území s výskytem cestovního ruchu, kterým je posléze přiřazena určitá funkce (např. funkce oblasti s letní rekreací). Tuto metodu však nelze použít pro zhodnocení oblastí, kde se cestovní ruch nevyskytuje, což brání celkovému zhodnocení daného území.

Mariot (1983) uvádí jako řešení tohoto problému využití tzv. funkčně-chorologického přístupu, jehož podstatou je provedení dvojího členění krajiny. První členění představuje již výše zmíněný funkční přístup, který se označuje také jako užší funkční přístup. Druhou možností členění krajiny je širší funkční přístup, tedy zhodnocení krajiny a následné určení funkce území s výskytem i bez výskytu cestovního ruchu. Základem pro tuto analýzu je soubor předpokladů cestovního ruchu, které mají vliv na určování lokalizace, objemu, časového průběhu a struktury cestovního ruchu. Tyto předpoklady lze dělit do tří hlavních skupin: lokalizační, selektivní a realizační. Lokalizační předpoklady jsou tvořeny přírodními a kulturně-správními předpoklady, jejichž vliv na rozmístění cestovního ruchu plyne z jejich funkce regenerovat fyzické i psychické síly člověka. Selektivní předpoklady ovlivňují způsobnost obyvatel k účasti na cestovním ruchu. Patří zde některé ze společenských předpokladů cestovního ruchu jako sídelní, demografické, sociologické či politické činitele. Součástí realizačních předpokladů tvoří komunikační předpoklady a materiálně-

technická základna cestovního ruchu. Výsledkem vzájemné interakce těchto předpokladů je vznik středisek cestovního ruchu, tedy oblastí největší intenzity cestovního ruchu. Členění krajiny na základě hodnocení těchto skupin předpokladů umožňuje komplexně vyjádřit intenzitu jejich vztahů v oblastech s výskytem i bez výskytu cestovního ruchu a určit hlavní funkce těchto krajinných struktur.

3.4 Kulturně-historické předpoklady a potenciál krajiny

Kulturně-historické předpoklady cestovního ruchu tvoří zejména umělecké a uměleckohistorické památky jako městské celky, hrady, zámky, zříceniny, sakrální stavby, národní architektura apod. Kromě hmotných památek jsou mezi tyto předpoklady řazeny také různé formy lidových slavností, festivalů, tradiční ceremoniály, kongresy, sjezdy či politická shromáždění (Šprincová, 1981). Kulturně-historické předpoklady tvoří společně s přírodními předpoklady součást lokalizačních předpokladů cestovního ruchu. Na rozdíl od přírodních předpokladů vznikly lidskou tvořivou činností, jejich rozmístění v krajině je převážně bodové a úzce souvisí se sídelní sítí (Vystoupil, 2015).

Heřmanová a Chromý (2009) definují kulturně-historický potenciál krajiny jako soubor kulturních objektů, zařízení či jiných kulturních artefaktů, jejichž specifíkem je schopnost rozvoje cestovního ruchu v oblasti svého výskytu. Soubor takových kulturních a historických prvků může být rozmanitý, zvláštní postavení v něm však mají kulturně-historické památky. Tyto památky významně ovlivňují migraci účastníků cestovního ruchu v mezinárodním i domácím měřítku. Hlavním důvodem pro návštěvu kulturně-historických památek je především zájem o historii, architekturu a kulturu daného území (Vystoupil, 2015).

Kulturně-historický potenciál krajiny je jedním z hlavních faktorů pro rozvoj cestovního ruchu. Cestovní ruch umožňuje masově realizovat kontakt mezi obyvatelstvem a fondem kulturních památek, čímž formuje vztah obyvatel ke kulturním památkám. Přítomnost kulturně-historického potenciálu může vést k vytváření silné regionální identity, která má schopnost přilákat do regionu nové lidi, investice i pracovní příležitosti (Raagmaa, 2002).

3.5 Kulturní památky

Mariot (1983) při hodnocení kulturně-historických předpokladů rozlišuje dvě charakterově odlišné podskupiny:

- centrální instituce, které podněcují vznik zaměstnaneckého cestovního ruchu (služební, kongresový cestovní ruch),
- kulturní památky, které ovlivňují účast obyvatelstva na cestovním ruchu.

Definici kulturních památek vymezuje zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, podle kterého mezi kulturní památky patří nemovité a movité věci, které jsou významnými doklady historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti. Tyto památky mají revoluční, historickou, uměleckou, vědeckou či technickou hodnotu. Kulturní památky rovněž představují objekty, které mají přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem.

Kulturní památky lze členit podle teritoriálních rozměrů jejich atraktivity na:

- celostátně atraktivní,
- regionálně atraktivní,
- lokálně atraktivní.

Mišúnová-Šulavíková (1977) ve svém příspěvku uvádí vlastnosti kulturních památek, které podmiňují jejich atraktivitu:

- historické aspekty, které jsou většinou charakterizovány časem vzniku kulturního objektu a určují jeho historickou hodnotu,
- umělecké ztvárnění, které se zpravidla charakterizuje typy výtvarných slohů,
- administrativně-organizační aspekty, které zvyšují atraktivnost kulturních památek legislativně-administrativními opatřeními (např. vyhlášením národních památek),
- ideové aspekty, které se týkají objektů politického, mezinárodního či jiného významu,
- a další specifické vlastnosti jako vzhled, ojedinělost výskytu apod.

Podle Mariota (1983) jsou pro atraktivnost památek nejdůležitější aspekty jako tvar a umělecké ztvárnění, tradice nebo ojedinelost výskytu daného historického objektu. Atraktivnost památek je možné posuzovat podle čtyř vymezených časových období:

- pravěk až 13. století – pravěké památky, období raných dějin, předrománské a románské památky,
- polovina 13. století až konec 18. století – památky gotického, renesančního a barokního stylu,
- konec 18. století až začátek 20. století – památky ve stylu klasicismu, romantismu a secese,
- 20. století až dodnes.

Mezi památky s nejpříznivějším vlivem na lokalizaci cestovního ruchu se podle Mariota řadí zejména památky gotické, renesanční a barokní. Nejvýznamnější z těchto památek mohou být důležitým činitelem, který ovlivňuje migrační pohyb účastníků cestovního ruchu v mezinárodním měřítku.

Vystoupil (2015) dále dělí kulturně-historické památky do tří podskupin:

- architektonické památky,
- přírodní památky,
- soubory materiálních a duchovních projevů člověka.

Architektonické památky lze dále dělit na profánní (světské) a sakrální (církevní). Mezi profánní památky patří například historická jádra měst, historické územní celky, městská a lidová architektura, technické památky, vojenské památky nebo sochy, sousoší, kašny apod. Sakrální památky tvoří objekty jako chrámy, katedrály, kláštery, kostely, kaple, synagogy apod.

4 KULTURNÍ PAMÁTKY V ČESKÉ REPUBLICCE

Česká republika disponuje mnoha atraktivními historickými objekty. Zejména historická města a jejich jádra jsou charakteristická koncentrací komplexů architektonických staveb, a stávají se tak středem zájmu domácích i zahraničních turistů. Národní památkový ústav eviduje na území České republiky přes 40 tisíc nemovitých kulturních památek, z nichž více než 2 200 tvoří architektonické památky typu hrad, zámek, zřícenina, letohrádek nebo tvrz (Vystoupil, 2015). Aktuálně je na území České republiky evidováno také 349 národních kulturních památek, z toho 320 je nemovitých. Celkem 14 kulturních památek je zapsáno na seznam světového dědictví UNESCO (NPÚ, 2021).

Státní památkovou péčí vykonávají orgány státní památkové péče, kterými jsou Ministerstvo kultury, krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností. Správou kulturních památek v majetku státu je podle zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, pověřen Národní památkový ústav, jehož hlavní úlohou je vést evidenci movitých i nemovitých kulturních památek. Další skupinu správců kulturních památek tvoří obce. Ty většinou vlastní turisticky méně vyhledávané objekty, které jsou často ve špatném technickém stavu. Třetí skupinou správců jsou soukromí vlastníci, z nichž většinu tvoří restituenti z řad bývalé české a moravské šlechty (Szczyrba a kol., 2005).

4.1 Návštěvnost památkových objektů

Mnoho památkových objektů v České republice zaznamenalo po roce 1989 pokles v návštěvnosti. Zatímco pro některé památky bylo toto období charakteristické dramatickým poklesem počtu návštěvníků (např. Karlštejn), jiné objekty zaznamenaly náhlý růst popularity, jako například zámek v Českém Krumlově (Szczyrba a kol., 2005). Heřmanová (2009) jako jedny z hlavních důvodů těchto změn uvádí zejména otevření hranic, měnící se podmínky tuzemského a zahraničního cestovního ruchu nebo zrušení organizovaných společných zájezdů. Návštěvnost se opět začala zvedat až v druhé polovině 90. let, hodnoty z roku 1989 však překonala až roku 2000, kdy počet návštěvníků památkových objektů poprvé překonal 9 milionů.

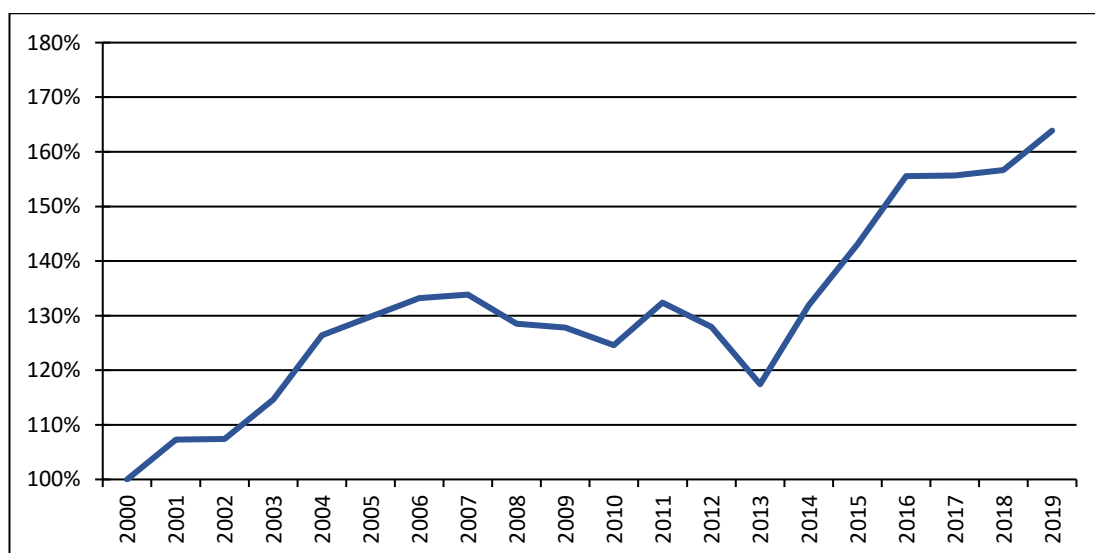
Roční statistické šetření ohledně kultury v České republice provádí Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS). Problémem statistiky jsou zejména chybějící údaje o návštěvnosti některých památkových objektů, a to většinou

z důvodu neposkytnutí informací. Ročenka NIPOS obsahuje zhruba 300 objektů, z nichž např. v roce 2010 nebyl u 46 údaj o návštěvnosti z důvodu využití jako muzeum, u 55 kvůli nesouhlasu se zveřejněním a od 11 nebyl údaj od provozovatele získán (ČSÚ, 2010). Z důvodu neúplných údajů tedy mohou být statistiky návštěvnosti značně zkreslené.

Tab. 1: Vývoj počtu a návštěvnosti souboru památkových objektů v letech 2000–2019

Rok	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Počet památek	197	222	233	245	257	269	271	272	277	287
Návštěvníci v tis.	9 090	9 755	9 762	10 420	11 490	11 797	12 109	12 168	11 681	11 616
Rok	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Počet památek	284	295	295	297	308	315	316	318	327	326
Návštěvníci v tis.	11 325	12 032	11 627	10 673	11 992	13 006	14 140	14 149	14 238	14 896

(Zdroj: Základní statistické údaje o kultuře v České republice 2019, I. díl. MK-NIPOS, 2020. Vlastní zpracování.)

Obr. 1: Vývoj návštěvnosti památkových objektů v ČR v letech 2000–2019

(Zdroj: Základní statistické údaje o kultuře v České republice 2019, I. díl. MK-NIPOS, 2020. Vlastní zpracování.)

5 VLV CESTOVNÍHO RUCHU NA SOCIO-KULTURNÍ PROSTŘEDÍ

Rozvoj cestovního ruchu v určité destinaci s sebou nese riziko vzniku jevů, které v daném prostředí mohou způsobit změny v rovině fyzické, ekologické, ekonomické, institucionální, socio-kulturní a psychologické. Vlivy cestovního ruchu na socio-kulturní prostředí jsou oproti vlivům na přírodní prostředí zpravidla hůře identifikovatelné a obtížně monitorovatelné (Pásková, 2008). Tittelbachová a Tyslová (2016) ve svém příspěvku zmiňují některé pozitivní i negativní dopady cestovního ruchu na socio-kulturní prostředí. Mezi žádoucí vlivy řadí například:

- ochrana kulturního dědictví,
- růst kulturní identity místních obyvatel,
- vytváření pracovních příležitostí,
- zvyšování životního standardu obyvatel.

Nežádoucími vlivy pak mohou být:

- zánik autenticity,
- komercializace destinace a prvků kultury místního obyvatelstva,
- univerzalizace krajiny a ztráta *genia loci*,
- růst konkurence v destinaci vedoucí k zániku drobných podnikatelů,
- nárůst kriminality a vandalismu.

Jedním z častých nežádoucích vlivů je tzv. inscenizace, které je věnována následující kapitola.

5.1 Falzifikace v prostoru a čase

Falzifikace, někdy také označována jako inscenizace, spektakularizace či hraná autenticita, je komerčně motivované předvádění tradic a obyčejů ve snaze maximalizovat návštěvnost a zisk v určitém regionu. Jedná se o nežádoucí vliv cestovního ruchu, v jehož důsledku dochází k narušení místních komunit a jejich kultury (Pásková, Zelenka, 2012).

Podle MacCannella (1973) je pro turisty hlavním důvodem hledání autentických zážitků snaha oprostit se od vlastního způsobu života a známého prostředí. Čím odlišnější jsou zvyky, tradice a kultura v cizí destinaci, tím větší je o ni mezi návštěvníky zájem. Pojetí a chápání pojmu autenticita přitom v mnoha případech podléhá subjektivnímu názoru samotných turistů. Kultura a zvyky jsou tedy ztvárněny

takovým způsobem, aby co nejvíce odpovídaly představám návštěvníků. V praxi to může znamenat například umělé ožívování dávno zaniklých tradic, které již komunita původních obyvatel neprovozuje. Cohen (1988) zároveň dodává, že sebelepší ztvárnění tradice či zvyků nemusí nutně znamenat autentičtější prožitek, protože k posouzení autenticity je zapotřebí hlubší znalosti určité komunity a její kultury.

K inscenizaci typicky dochází v rozvojových zemích, které jsou závislé na příjmech z cestovního ruchu, dále v národních parcích nebo rezervacích. Tento jev se ovšem objevuje také v prostorách veřejnosti přístupných památek, v České republice se jedná zejména o skanzeny, hrady a zámky. Inscenizace se zde často projevuje formou akcí s folklorní tematikou, provozováním tradičních řemesel, lidových slavností apod. (Galvasová a kol., 2008).

5.2 Hejkalizace

Označení „hejkalizace“ poprvé použil Aschenbrenner (2014), průvodce a učitel dějepisu, ve svém příspěvku do Lidových novin, ve kterém reaguje na typy doprovodných akcí pořádaných v prostorách kulturních památek. Dle jeho názoru dochází k úpadku kvality tradičních komentovaných prohlídek, a naopak k podpoře doprovodných akcí, jejichž účelem je zejména zvýšení návštěvnosti. Některé z těchto akcí nemají k historii kulturních památek žádnou vazbu, jsou vytrženy z časoprostorových souvislostí a ve výsledku neposkytují návštěvníkům adekvátní kulturní a vzdělávací zážitek. Podle Aschenbrennera cílí tyto akce především na co nejširší spektrum návštěvníků, bez ohledu na to, zda kulturní památky navštěvují za účelem poznání jejich historie či nikoli.

Podle Aschenbrennera se jedná o hejkalizaci, pokud jsou splněny alespoň tři z následujících kritérií:

- akce je trapná, hloupá nebo alespoň nudná,
- když návštěvník odchází, není mu jasné, jaký měla akce smysl,
- akce nemá vztah k příslušnému objektu ani k jeho okolí,
- akce se bohatě inzeruje.

Reakcí na Aschenbrennerův (2014) příspěvek bylo vyjádření vedoucích některých ÚPS k problematice hejkalizace. Miloš Kadlec, ředitel ÚPS na Sychrově, argumentuje tím, že klasické komentované prohlídky již pro návštěvníky nejsou tolik zajímavé.

Doba klasických prohlídek podle něj skončila v 90. letech, po otevření hranic došlo k poklesu návštěvnosti na všech objektech pod správou NPÚ. Poptávka po dalším programu ze strany návštěvníků je tedy pro kastelány impulsem pro organizaci doprovodných akcí a výstav. Výnosy z akcí jsou podle něj pro památkové objekty velice důležité, protože se reinvestují na jejich provoz a opravy (Mazancová, 2014).

K hejkalizaci se vyjádřil také prezident Českého národního komitétu ICOMOS Václav Girsá, podle nějž jsou nyní kasteláni hodnoceni zejména na základě schopnosti dosažení vyšší návštěvnosti, což vede k nárůstu počtu „hejkalizačních“ akcí. Památky by však měly být prezentovány s důrazem na věrohodnost historického prostředí, proto by se mělo zamezit jejich narušení primitivní poptávkou turistického průmyslu a nevhodnými komerčními aktivitami (Girsá, 2015).

Hejkalizace zatím není ustáleným pojmem, podle Aschenbrennera by se jí však v rámci památkové péče měla věnovat pozornost. Podle autora je pro eliminaci hejkalizačních akcí klíčové zlepšit péči o tvorbu expozic a rovněž se zaměřit na zkvalitnění přípravy průvodců. Zpracování kvalitní metodiky pozvedne úroveň komentovaných prohlídek, čímž zvýší jejich návštěvnost a pomůže tak nahradit některé z nevhodných doprovodných akcí (Aschenbrenner, 2014).

6 DOPROVODNÉ AKCE

Pojem doprovodná akce bývá v literatuře nahrazován anglickým slovem *event*. Kotíková a Schwartzhoffová (2008) považují doprovodné akce za součást tzv. antropogenního potenciálu cestovního ruchu, kam mimo jiné spadají například památkové objekty, historie, kultura, tradice či zvyky. Getz (2008) doprovodné akce chápe jako předem plánované události, které jsou unikátní především díky své neopakovatelnosti a omezenému trvání. Janiskee (1980) akce definuje jako krátkodobé události pořádané na určitém místě, jejichž účelem je oslava historických či jiných událostí. Přestože je definice doprovodných akcí nejednoznačná, lze u nich vymezit některé základní charakteristické rysy. Kotíková a Schwartzhoffová (2008) z těchto uvádějí například:

- spojitost s místem konání,
- pevně stanovená doba trvání,
- pevný harmonogram,
- nutnost fyzické přítomnosti návštěvníků,
- přímý vliv na zvyšování návštěvnosti v destinaci.

Doprovodné akce lze členit podle různých specifíků, z nichž hlavním je jejich obsahové zaměření. Členění akcí dle tohoto kritéria opět není jednotné, nejčastěji se však eventy dělí na kulturní, zábavní, sportovní, soukromé, rekreační, obchodní, vzdělávací a společensko-politické (Getz, 2008). Kotíková a Schwartzhoffová (2008) navrhuji dělení, které vychází z podmínek cestovního ruchu v České republice:

- kulturní akce, mezi které patří festivaly, koncerty, přehlídky či jiná představení,
- sportovní akce,
- akce vycházející z místní historie, tradic a zvyků,
- společenské a zábavní akce, mezi které patří plesy, soutěžní akce apod.,
- náboženské akce,
- specifické akce jako kongresy, veletrhy, výstavy apod.,
- ostatní akce jako svatby, firemní akce apod.

Doprovodné akce dnes představují důležitou součást nabídky produktů cestovního ruchu. Zpravidla jsou pro turisty motivátorem k navštívení určité destinace, mohou však být i kulturním zpestřením pro návštěvníky, kteří se v destinaci nacházejí a tyto

akce primárně nevyhledávají (Kotíková a Schwartzhoffová, 2008). Hlavním přínosem doprovodných akcí je jejich pozitivní dopad na lokální a regionální ekonomiku skrze podporu cestovního ruchu. Akce související s historií a tradicemi určitého místa rovněž posilují kulturní identitu a vztahy v místní komunitě. K pořádání eventů se však váže i mnoho negativních jevů, z nichž nejčastějšími jsou přetěžování dopravní infrastruktury nebo přelidnění, které může vést k poškození či rychlejšímu opotřebení prostor, ve kterých jsou akce pořádány, zvláště pokud se jedná o areály památkově chráněných objektů (Soteriades a kol., 2011). Zde také dochází ke vzniku dalšího negativního jevu, a to k již dříve zmíněné hejkalizaci (Aschenbrenner, 2014).

6.1 Doprovodné akce na památkových objektech v České republice

Z veřejnosti přístupných akcí pořádaných v prostorách kulturních památek dominují kulturní akce jako festivaly, koncerty a noční prohlídky, dále výstavy a akce tradiční lidové kultury. Celkově bylo v roce 2019 na památkových objektech pořádáno 13 099 doprovodných akcí, kterých se zúčastnilo více než 4,5 milionu návštěvníků (NIPOS, 2020).

Problematika vhodné prezentace památkových objektů veřejnosti byla jedním z témat konference pořádané ústředním pracovištěm Národního památkového ústavu v roce 2009. Karel Bobek, kastelán státního zámku Kozel, se zde ve svém projevu zabýval dvojím způsobem prezentace památkových objektů. Hrady a zámky by prvotně měly pracovat na zatraktivnění expozic, kde se jako možné vylepšení nabízí využití multimediálních prostředků jako digitální animace či ozvučení. Další z možných inovací je organizace speciálních tematických prohlídek vedených průvodci z řad odborníků. Doprovodné akce by měly sloužit zejména pro potřeby další propagace památek, případně ke zvýšení zisků pro kompenzaci deficitu rozpočtu. Vhodné doprovodné akce zahrnují například edukativní výstavy, koncerty, besedy, odborné semináře, dále bohoslužby, ukázky tradičních řemesel, sokolnictví nebo scénický šerm. Jako dodatečný zdroj financí mohou sloužit akce „na objednávku“ jako svatební hostiny, firemní akce, pronájmy prostor pro filmování a fotografování, kongresy a semináře s různou tematikou apod. (Bobek, 2009). Jako vhodnou formu prezentace památkových objektů lze také zmínit využití hradních a zámeckých parků a zahrad, kde je možné vytvořit expozice s přírodovědnou tematikou (Šobánková, 2014).

Každý památkový objekt by měl mít svou pevně stanovenou úlohu, podle které by se měl prezentovat. Kulturní památky tak mohou sloužit čistě pro demonstraci autentické historie, nebo své prostory využít k účelnému podnikání, a to buď částečně či v plné míře. Pořádání komerčních aktivit má své opodstatnění, mělo by se však dbát na to, aby jejich předmět nebyl v rozporu s charakterem kulturní památky. Doprovodné akce by zároveň neměly představovat hlavní zdroj financování památkových objektů (Bobek, 2009).

7 FENOMÉN HEJKALIZACE PAMÁTEK V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI

7.1 Geografická charakteristika regionu

Moravskoslezský kraj zaujímá severovýchodní část České republiky při hranicích s Polskem a Slovenskem. Na území o rozloze 5 430 km² žilo k 1. 1. 2019 celkem 1 203 299 obyvatel. Kraj je vymezen okresy Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava a Ostrava-město a sestává z 22 správních obvodů obcí s rozšířenou působností, které tvoří celkem 300 obcí. Přes 58 % obyvatel žije v obcích nad 20 000 obyvatel, přičemž zhruba čtvrtina obyvatel kraje žije v krajském městě Ostrava (ČSÚ, 2020).

Kraj je na západě tvořen masivem Hrubého Jeseníku s nejvyšší horou Praděd (1 491 m n. m.), který směrem na východ přechází do Nízkého Jeseníku. Střední část kraje je převážně nížinatá, na jihovýchodě má krajina opět horský charakter. Na hranicích se Slovenskem se zvedá pohoří Moravskoslezské Beskydy. V kraji se nachází 170 zvláště chráněných území, z nichž tři tvoří chráněné krajinné oblasti – CHKO Beskydy, CHKO Jeseníky a CHKO Poodří (AOPK, 2021).

Na území regionu se rovněž nachází množství kulturních památek. Nejpočetnější skupinu památkového fondu představují sakrální památky s bohoslužebnou (např. kostely, kaple) či obytnou nebo vzdělávací funkcí (např. fary, kláštery). Region je neodmyslitelně spjat s těžkým průmyslem, což se projevuje početným zastoupením technických památek, mezi něž patří například důlní stavby, památky hutnictví (Vítkovické železárny), chemického průmyslu (Moravské chemické závody) nebo památky železniční dopravy. V kraji se nachází celkem 2 077 nemovitých kulturních památek a 15 národních kulturních památek. Památky zařazené na seznam UNESCO se v kraji nevyskytují (Konceptce podpory památkové péče..., 2016).

V databázi Národního památkového ústavu je v kraji evidováno celkem 21 hradů (včetně 16 zřícenin) a 66 zámků. Mezi národní kulturní památky se řadí zámek Bruntál a zámek Hradec nad Moravicí (NPÚ, 2021). Jednoznačně nejnavštěvovanější kulturní památkou v kraji je Slezskoostravský hrad, který každoročně navštíví okolo 100 000 lidí. Mezi další turisticky atraktivní památky patří hrady Hukvaldy, Štramberk a Sovinec nebo zámky Hradec nad Moravicí, Fryštát, Bruntál či zámek Raduň (NIPOS, 2020).

7.2 Hejkalizace na vybraných hradech a zámcích Moravskoslezského kraje

Hrad Sovinec byl založen na skalním ostrohu nad městečkem Sovincem mezi lety 1329–1332. Původně gotický hrad prošel v průběhu 16. století rozsáhlými stavebními úpravami již v renesančním stylu. Na hradě se nachází také prvky barokního slohu v podobě tří bastionů, které byly postaveny v 17. století v rámci opevňovacích prací. Po 2. světové válce přešel hrad do vlastnictví Moravské filharmonie v Olomouci, která zde v 50. letech zahájila nutné záchranné a obnovovací práce. Od roku 1965 je hrad pod správou Vlastivědného muzea v Bruntále (Spurný a kol., 1983).

Mezi vhodné typy doprovodných akcí lze zařadit každoroční vystoupení skupin historického šermu a dobového tance a divadelní rekonstrukce bitev spojených s historií hradu.

Za hejkalizační lze považovat akce:

- multižánrový divadelně hudební festival Bubofest,
- výstava fotografií Natural Born Astronauts, která zachycuje život posledního domorodého papuánského kmene Yali Mek.

Další z turisticky atraktivních památek v kraji je **hrad Hukvaldy**, nacházející se v okrese Frýdek-Místek. Jedná se o zříceninu vybudovanou na 480 metrů vysokém vrchu, který obtéká řeka Ondřejnice. Přesný rok založení hradu není znám, odhaduje se na 70. či 80. léta 13. století. Původně měl hrad dvě jádra, která byla v polovině 16. století spojena při opevňovacích pracích. Po rozsáhlém požáru v roce 1762 byl hrad vypleněn a znovu se začal renovovat až v druhé polovině 19. století, jednalo se však pouze o nejnútnější opravy. Hrad spadá od roku 1969 pod správu Vlastivědného muzea ve Frýdku-Místku, které postupně realizuje jeho další opravy (Spurný a kol., 1983).

Na hradě Hukvaldy jsou tradičně pořádány ukázky sokolnictví, šermířských soubojů, lidových řemesel či historických zbraní a zbroje. Každoročně je součástí programu také mezinárodní festival Janáčkovy Hukvaldy, který je spjat s osobností Leoše Janáčka, jenž se v obci Hukvaldy narodil.

Mezi akce odpovídající hejkalizaci lze zařadit:

- Hukvaldské hradní vinobraní, na kterém se prezentují vinaři z různých částí republiky,

- divadelní představení Ostrov pokladů na motivy stejnojmenného románu, zachycujícího honbu za pirátským pokladem.

Slezskoostravský hrad se nachází v ostravském městském obvodu Slezská Ostrava na soutoku řek Ostravice a Lučiny. Hrad zde byl postaven ve druhé polovině 13. století za účelem střežení obchodní cesty vedoucí z Opavy přes Ostravu a Těšín do Krakova. Ve třicátých letech 16. století byl hrad přebudován na zámek. V důsledku těžby pod budovou zámku došlo k jeho značnému poškození, do počátku 60. let 20. století klesl celý objekt i s okolím alespoň o 8 metrů (Spurný a kol., 1983). Zřícenina byla posléze předána do správy města Ostravy a po zrekonstruování byl hrad v roce 2004 otevřen veřejnosti (oficiální stránky Slezskoostravského hradu, 2021).

K tradičně pořádaným akcím patří především Letní shakespearovské slavnosti, kde mají návštěvníci pod širým nebem možnost zhlédnout inscenace Shakespearových neznámějších divadelních her. Každoročně se na hradě pořádá také festival Folklor bez hranic, kde se prezentují zahraniční a domácí folklorní soubory.

Z proběhlých i připravovaných doprovodných akcí lze za hejkalizaci považovat například:

- Den policie ČR, kde jsou prezentovány činnosti jednotlivých policejních složek,
- Chemie a další přírodní vědy na Slezskoostravském hradě,
- akce Strašení na hradě, jejíž součástí je interaktivní hra dobývání hradu, promítání pohádek a přehlídka strašidel,
- Festival dřeva, na kterém mají návštěvníci možnost zhlédnout soutěž sportovních dřevorubců a prezentaci lesní a zahradní techniky,
- festival Múzy na hradě, která nabízí výtvarnou přehlídku prací žáků základních uměleckých škol,
- výstava Human Spirit, kde mohou návštěvníci zhlédnout díla anglického malíře Davida Johna Lloyda,
- Veteráni na hradě – výstava historických automobilů,
- soutěžní akce Defenders STRONGMAN GAMES ve zvedání závaží.

Obr. 2: Festival dřeva na Slezskostravském hradě
(Zdroj: Lukáš Kaboň, 23. 9. 2017)

Jižně od města Opava se nachází **Státní zámek Hradec nad Moravicí**. Původně gotický hrad zde byl vybudován pravděpodobně ve třetí čtvrtině 13. století. Hrad byl v průběhu druhé poloviny 16. století přestavěn na renesanční sídlo s okrasnou zahradou a lesoparkem. Po rozsáhlém požáru, při kterém byly zničeny zámecká knihovna a galerie, prošel objekt další rekonstrukcí, tentokrát v empírovém slohu. Ve druhé polovině 19. století byl přistavěn novogotický Červený zámek a pseudogotická Bílá věž (Plaček, 1996).

Zámek byl hlavním střediskem hudební kultury a v průběhu 19. století jej navštívilo mnoho známých osobností jako Ludvig van Beethoven, Franz Liszt, Niccolò Paganini nebo Josef Mánes (Spurný a kol., 1983). Na zámku jsou tradičně pořádány koncerty vážné hudby, nejznámější je festival Beethovenův Hradec, který se zde koná již od roku 1960.

Za hejkalizační lze považovat akce:

- výstava Ostrov, na které mohou návštěvníci zhlédnout fotografie Anglie 60. a 70. let od předního českého fotografa Milana Pitlacha,
- výstava Nadpřirozené bytosti,
- Vánoce na zámku, kde si mohou návštěvníci prohlédnout výstavu vánočních ozdob a stromků,

- akce Hradozámecká noc, kde probíhají prohlídky zámeckých interiérů s orientální tematikou, součástí programu je ukázka čínského čajového obřadu a hraní na tibetské mísy.

Státní zámek Raduň se nachází severovýchodně od města Hradec nad Moravicí. Původně se jednalo o gotickou tvrz, na jejímž místě byl v polovině 16. století vystavěn renesanční zámek. Další rekonstrukce zde proběhla v průběhu 19. století, kdy byla již poněkud zchátralá budova zbourána a místo ní byl postaven nový empírový zámek (Spurný a kol., 1983). V rámci stavebních prací vznikl také anglický park s řadou vodních ploch napájených potokem Raduňkou (Plaček, 1996).

Zámek Raduň patří k turisticky nejvyhledávanějším památkám v kraji. Mezi návštěvníky jsou oblíbené zejména zámecké zahrady s přilehlými rybníky nebo zámecká oranžerie.

Jako hejkalizaci lze označit tyto akce:

- Aranžování v oranžerii – floristický seminář, kde si návštěvníci mohou s pomocí lektora vyzkoušet aranžování květin,
- vystoupení folkrockové kapely Majerovy brzdové tabulky a výstava fotografií Dvojité vidění, která vznikla na motivy textů písní frontmana kapely Petra Linharta,
- výstava Květiny sedmi staletí, kde si mohou návštěvníci prohlédnout zámecké zahrady s aranžovanými květinami,
- akce Zámecký Halloween aneb noc duchů a strašidel.

Zámek Fryštát se nachází v historické městské části Fryštát, která spadá pod statutární město Karviná. Zpočátku se jednalo o hrad těšínských knížat, který byl roku 1511 zničen při rozsáhlém požáru. Ve 20. letech 16. století byl na jeho místě vystavěn raně renesanční zámek. Po dalším požáru v roce 1781 byl zámek přestavěn, přičemž získal čistě empírovou podobu. Rekonstrukce zahrnovala také vybudování přírodně krajinářského parku v anglickém stylu u jižní strany zámku (Spurný a kol., 1983).

Zámek nabízí návštěvníkům celkem šest prohlídkových tras. Velmi oblíbené jsou také jízdy zámeckým kočárem, které vedou zámeckým parkem a historickým jádrem Fryštátu.

Z proběhlých a připravovaných akcí, které odpovídají hejkalizaci, lze vybrat například:

- Rozkvetlé léto na zámku Fryštát, kde mohou návštěvníci zhlédnout květinovou výzdobu zámeckých komnat a výstavu historických bicyklů s možností zkušební jízdy,
- Valentýnský víkend na zámku, kde se mohou zúčastnit valentýnského kvízu nebo si nechat udělat foto v jednom ze zámeckých pokojů,
- akce Vánoce na zámku ve stylu Ludvíka XIV., jejíž součástí jsou divadelní představení Muž se železnou maskou a tvořivé dílny pro děti,
- výstava kostýmů a rekvizit z pohádky Když draka bolí hlava, která se v roce 2018 na zámku natáčela.

Zámek Linhartovy se nachází v okrese Bruntál u česko-polské hranice. Původně se jednalo o tvrz, která byla v druhé polovině 16. století přestavěna na renesanční zámecké sídlo. Objekt v době třicetileté války značně zchátral, na konci 17. století došlo k jeho přestavbě na barokní zámek. Objekt v roce 1943 vyhořel, teprve v roce 1979 však bylo dokončeno jeho provizorní zajištění a dodnes v něm probíhají nutné rekonstrukce (Spurný a kol., 1983).

Zámek pořádá každoročně množství výstav a koncertů. Tradiční jsou noční prohlídky a velikonoční a vánoční jarmarky. Na zámku také vzniká výstava originálních papírových figurín v životní velikosti, kterou vyrábí sám kastelán Jaroslav Hrubý.

Z akcí lze jako hejkalizaci označit například:

- pasování dětí mateřské školy na prvňáčky,
- výstava bonsají,
- nebo některé ze stálých expozic, např. expozice šicích strojů od roku 1900, plyšových medvědů, psacích strojů, modelů autíček a letadel, porcelánových a polévkových mís apod.

Obr. 3: *Výstava plyšových medvědů na zámku Linhartovy*
(Zdroj: Zámek Linhartovy [online], <https://www.zameklinhartovy.cz/archiv-programu-2016-2005/>)

Zámek Slezské Rudoltice se nachází ve stejnojmenné obci v okrese Bruntál. Původně menší renesanční zámek byl postaven v polovině 16. století. Největšího rozkvětu dosáhl na počátku 18. století, kdy se zde konalo mnoho slavností a zámek byl některými přezdíván jako „slezské Versailles“. V té době také došlo k nákladným výzdobám interiéru a stavebním úpravám zámeckého parku. Veřejnosti byl zámek zpřístupněn až roku 2004 (Spurný a kol., 1983).

Na zámku jsou často pořádány mše nebo koncerty klasické hudby. Ke zvláštním akcím patří Kateřinské trhy, které zámek organizuje na počest svaté Kateřiny Alexandrijské, patronky Slezských Rudoltic.

Z pořádaných akcí odpovídají hejkalizaci například:

- Zpátky do pohádky aneb strašidla na zámku, při kterém mají diváci možnost zúčastnit se prohlídky zámeckého parku a sklepení se strašidly,
- akce Čerti na zámku, na které mohou návštěvníci oslavit svátek svatého Mikuláše,
- Čtení pohádek dětem s princeznou.

Jihozápadně od Ostravy se nachází **zámek Bílovec**. Pozdně gotický zámek byl vybudován pravděpodobně na přelomu 15. a 16. století (první písemné zmínky jsou až z 40. let 16. století). V druhé polovině 16. století byl zámek přestavěn v renesančním slohu, druhá rekonstrukce proběhla v 18. století, kdy byl z důvodu požáru přestavěn již v barokním slohu. Tehdy byla u zámku založena také okrasná zahrada ve francouzském stylu (Spurný a kol., 1983).

Za hejkalizační lze označit akce:

- Strašidelná prohlídka zámku při svíčkách,
- výstava retro hraček,
- pivní festival BÍLOVEC BEER FEST,
- výstava KORUPCE PO ČESKU, která pojednává o významných českých korupčních kauzách od roku 1989.

Obr. 4: Festival BEER FEST na zámku Bílovec
(Zdroj: Zámek Bílovec [online], <https://zamekbilovec.cz/akce.html>)

8 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ MEZI SPRÁVCI PAMÁTKOVÝCH OBJEKTŮ

Součástí této práce je dotazníkové šetření, které bylo směřováno na správce památkových objektů v Moravskoslezském kraji. Dotazník má za cíl zjistit názor kastelánů na problematiku hejkalizace a seznámit se s důvody pro pořádání doprovodných akcí.

8.1 Názor správců památkových objektů na jev hejkalizace

Michal Koutný, kastelán **hradu Sovinec**, se jako jeden z mála dotazovaných s pojmem hejkalizace již setkal, a to jak v praxi, tak i během studií. Doprovodné akce by podle něj vždy měly korespondovat s daným kulturním objektem. Zejména sportovní a jiné akce by tedy měly být pořádány v prostorách jim určeným, stejně jako výstavy zbraní či dobového oblečení by měly zůstat v prostorách hradů a zámků. Doprovodné akce pořádané na hradě Sovinec tvoří zhruba 65 % z celkové návštěvnosti. K nejoblíbenějším patří historické akce typu šerm, divadelní představení, dobový tanec apod. Výnosy z akcí často pokryjí pouze náklady na jejich organizaci, údržba a opravy hradu jsou financovány z rozpočtu Muzea v Bruntále. Podle pana Koutného jsou doprovodné akce pro hrad Sovinec nezbytné, a to především z důvodu jeho polohy a špatné dopravní dostupnosti.

Kastelánka **hradu Hukvaldy**, paní Barbora Kožušníková, je toho názoru, že nelze dostatečně posoudit, zda je akce nevkusná, aniž bychom znali prostředí konkrétního památkového objektu s ohledem na tradici sportu, řemesel apod. Je tedy možné pořádat doprovodné akce s jinou než dobovou tematikou, nicméně koncept by měl mít návaznost na danou lokalitu. Důvodem pro pořádání podobných akcí je podle ní hlavně snaha oslovit co největší spektrum návštěvníků a uspokojit poptávku. Dalším důvodem může být i konkurenční boj mezi památkovými objekty. Návštěvnost doprovodných akcí na hradě Hukvaldy převyšuje návštěvnost komentovaných prohlídek. Výše příjmů ze vstupného je závislá hlavně na počasí, běžně však pokryjí pouze náklady na provoz a organizaci akcí. V případě, že jsou podmínky příznivé a příjmy převýší náklady, jsou finanční prostředky použity pro zajištění provozu a na drobné úpravy a údržbu objektu. Podle paní Kožušníkové je dnes pořádání doprovodných akcí pro památkové objekty nezbytné, protože komentované prohlídky už nejsou pro návštěvníky takovým lákadlem jako jiné kulturní akce.

Podle kastelána **Slezskoostravského hradu**, pana Jakuba Otto, není pořádání různých typů doprovodných akcí problémovým jevem. Památkové objekty se tímto prezentují co nejširšímu spektru návštěvníků, kteří by o nich jinak nevěděli či o ně neměli zájem. Důvodem pořádání doprovodných akcí je podle něj tedy popularizace památek, nikoli snaha o zvýšení návštěvnosti za účelem vyššího zisku. Přestože mají tyto akce na Slezskoostravském hradě vyšší návštěvnost než komentované prohlídky, nejsou natolik výdělečné, aby z nich hrad čerpal při renovacích nebo údržbě.

Podobného názoru je pan Jaroslav Hrubý, správce **zámku Linhartovy**. S pojmem hejkalizace se již v minulosti setkal, dle jeho názoru jsou však doprovodné akce pro památkové objekty spíše prospěšné. Jejich pozitivum vidí v možnosti zpestření kulturního programu dané sezóny a přilákání většího počtu návštěvníků. Doprovodné akce na zámku Linhartovy mívají vyšší návštěvnost než komentované prohlídky. K oblíbeným patří noční prohlídky zámku nebo velikonoční a vánoční jarmarky. Zisky z akcí patří k důležitým zdrojům pro financování provozu objektu. Podle pana Hrubého není pravda, že by dnes památky nemohly fungovat pouze s tradičními prohlídkami, bez originálního programu však přicházejí o možnost snadnější propagace. Návštěvníci dle jeho názoru upřednostňují památky s pestrým kulturním programem, zvláště pokud je cílen na rodiny s dětmi.

Kastelánka **zámku Raduň**, paní Markéta Kouřilová, zastává názor, že v prostorách kulturních památek by se neměly objevovat akce, jejichž charakter přímo nesouvisí s daným objektem. Hlavními důvody pro pořádání doprovodných akcí je podle ní snaha oslovit co nejvíce lidí a zvýšit zisky. Zároveň však dodává, že důvodem může být do jisté míry i tradice. Jako příklad uvádí akci Noc duchů a strašidel, která se na zámku Raduň pořádá již více než deset let. Přestože by podle ní tato akce mohla odpovídat hejkalizaci, má na zámku dlouholetou tradici, a proto má její pořádání své opodstatnění. Návštěvnost doprovodných akcí na zámku není tak vysoká, jako u komentovaných prohlídek, akce nicméně podněcují návštěvníky k tomu, aby se sem vraceli. Zisky nelze považovat za významný zdroj pro financování zámku, akce se hlavně plánují tak, aby nebyly ztrátové. Podle paní Kouřilové nejsou doprovodné akce pro památky nezbytné, pokud se však pořádají, mělo by se při sestavování kulturního programu dbát na to, aby byly akce originální a zajímavé a vždy se vázaly k dané kulturní památce.

Pan Eduard Valeš, kastelán **zámku Bílovec**, poukazuje na to, že doprovodné akce jsou dnes na památkových objektech pořádány zejména kvůli velké poptávky ze strany návštěvníků. Čím je tedy kulturní program různorodější, tím atraktivnější je památka pro návštěvníky. Pořádání akcí typu výstavy, koncerty či divadelní představení podle něj není nevhodné, za vyloženě nevkusné však považuje akce se sportovní tematikou. Návštěvnost doprovodných akcí na zámku Bílovec převyšuje návštěvnost komentovaných prohlídek, zisky ze vstupného jsou pro zámek poměrně důležitým zdrojem příjmů.

Rovněž kastelán **zámku Hradec nad Moravicí**, pan Radomír Příbyla, je toho názoru, že tlak návštěvníků ohledně rozšiřování kulturního programu je velký. Sám se snaží vybírat „konzervativní“ doprovodné akce, které korespondují s historií a tradicí zámku, kvůli vysoké poptávky ze strany návštěvníků to však není vždy možné. Návštěvnost doprovodných akcí na zámku je zhruba stejná jako návštěvnost komentovaných prohlídek. Zisky z akcí jsou většinou podobné nákladům, proto pro zámek nepředstavují důležitý finanční zdroj.

Podle pana Tomáše Zemby, kastelána ze **zámku Slezské Rudoltice**, je důležité, aby doprovodné akce měly návaznost na historii památkových objektů. Z toho důvodu se snaží pořádat tradiční akce, kulturní program zámku je však do jisté míry limitován tím, že veškerou organizaci a provedení má na starosti pouze on se skupinou dobrovolníků. Velká část kulturního programu je věnována dětem, které však podle pana Zemby k zámkům patří. Výše příjmů z doprovodných akcí je zanedbatelná, jejich hlavním úkolem je propagace zámku širší veřejnosti.

9 DISKUZE

Z dotazníkového šetření vyplývá, že s pojmem „hejkalizace“ se v minulosti setkala pouze čtvrtina respondentů. Podobných výsledků dosáhlo dotazníkové šetření v bakalářské práci Černé (2016), prováděné v regionu soudržnosti Střední Morava, kde o tomto jevu měla povědomí třetina z dotazovaných kastelánů. Pojem „hejkalizace“ je stále většině lidí neznámý, o čemž svědčí i absence odborných článků na toto téma. Označení „hejkalizace“ se zdá být poněkud problémové, a to z toho důvodu, že si pod ním většina dotazovaných nedovedla nic představit. Odlišné pojmenování tohoto trendu by mohlo přispět k tomu, aby se dostal do povědomí nejen odborníků v oblasti památkové péče, ale i správců památkových objektů a samotných návštěvníků.

Většina respondentů uvedla, že doprovodné akce by měly svou náplní korespondovat s památkovými objekty, na kterých jsou pořádány. Jako hlavní důvody pro organizaci „hejkalizačních akcí“ nejčastěji uváděli snahu o zvýšení návštěvnosti, dále propagaci památek, sílící poptávku ze strany návštěvníků nebo tradici. Více než polovina dotazovaných správců rovněž uvedla, že návštěvnost doprovodných akcí na jimi spravovaném památkovém objektu převyšuje návštěvnost komentovaných prohlídek, tento rozdíl však může být do jisté míry zapříčiněn omezeným počtem návštěvníků na komentované prohlídky.

Zisky z akcí podle většiny dotazovaných nejsou natolik vysoké, aby je bylo možné použít na rekonstrukce či provoz památkových objektů. V mnoha případech se zisky z doprovodného programu vyrovnají nákladům, podle názoru většiny respondentů jsou akce organizovány hlavně takovým způsobem, aby nebyly ztrátové. Tato tvrzení se poněkud rozcházejí s informacemi v článku Mazancové (2014), ze kterého vyplývá, že všechny památkové objekty spoléhají na finanční příjmy z doprovodných akcí. Pouze dva z dotazovaných kastelánů uvedli, že zisky z akcí jsou pro jejich památkový objekt důležitým zdrojem příjmů, v obou případech se jednalo o turisticky méně vyhledávané kulturní památky ve správě obce.

Podle většiny respondentů není pořádání doprovodných akcí pro památkové objekty obecně nezbytné, zároveň však zmiňují, že pestřejší kulturní program poskytuje určité výhody (vyšší návštěvnost, atraktivita apod.). Tři z respondentů uvedli, že doprovodné akce jsou konkrétně pro jejich památky nezbytné. Jednalo se především o památkové

objekty, které jsou na příjmech z návštěvnosti závislé, nebo mají špatnou dopravní dostupnost.

Více než polovina kastelánů uvedla, že doprovodné akce by měly svou náplní korespondovat s památkovými objekty, na kterých jsou pořádány. Téměř všechny z akcí pořádaných na hradech a zámcích v kraji lze typově zařadit mezi výstavy, koncerty, divadelní představení a program speciálně zaměřený na rodiny s dětmi (např. tvořivé dílny, pohádky). Přestože se mnoho z akcí pořádaných na památkových objektech v kraji dá považovat za hejkalizaci, vyloženě negativně se většina respondentů vyjadřovala pouze k těm se sportovní tematikou. Na to navazuje problém absence přesně stanovené hranice mezi vhodnými, a naopak nevkusnými typy doprovodných akcí. Podle Aschenbrennerovy (2014) definice jsou akce hejkalizační, pokud splňují alespoň tři ze čtyř charakteristických znaků. Například výstava aranžovaných květin na zámku Raduň a soutěž ve zvedání závaží na Slezskoostravském hradě by tedy mohly spadat do stejné kategorie nevhodných akcí, protože obě nesouvisí s historií daných památkových objektů, bohatě se inzerují a mezi návštěvníky se určitě najde někdo, komu obě připadají nudné či trapné. Většina lidí by však zřejmě považovala výše zmíněnou sportovní akci v porovnání s výstavou květin za daleko extrémnější případ hejkalizace. Aschenbrennerem popsané znaky hejkalizace staví z velké části na subjektivním názoru člověka, z čehož plyne, že je nelze spolehlivě použít ke striktnímu rozdělení doprovodných akcí na vhodné či nevhodné.

Výsledky šetření dokazují, že hejkalizace se na hradech a zámcích v Moravskoslezském kraji objevuje poměrně často. Důvody pro pořádání doprovodných akcí často vychází z charakteru jednotlivých památek, ať už se jedná o nevýhodnou polohu nebo nízkou atraktivitu mezi turisty. Typizace doprovodných akcí na vhodné a nevhodné je však velice obtížná, protože do jisté míry podléhá subjektivnímu názoru hodnotícího. Vytvoření podrobnější metodiky s jednoznačně vymezenými pojmy by proto mohlo pomoci lepší orientaci v problematice, edukaci širší veřejnosti a zkvalitnění služeb kulturních objektů.

10 ZÁVĚR

Tato bakalářská práce je zaměřena na cestovní ruch, jakožto důležité odvětví světové ekonomiky, a předpoklady jeho rozvoje. Dále se zabývá doprovodnými akcemi, jejich dělením a negativními jevy, které s sebou mohou přinášet. Hlavním cílem práce je popsat problematiku takzvané „hejkalizace“, tedy nevhodné prezentace kulturních objektů skrze doprovodné akce, které k charakteru těchto objektů nemají žádnou vazbu. V práci je tento jev zkoumán na památkových objektech v Moravskoslezském kraji.

V rámci praktické části práce byly na vybraných hradech a zámcích v Moravskoslezském kraji identifikovány doprovodné akce, které lze označit jako „hejkalizační“. Velmi časté zde byly doprovodné akce jako výstavy květin, fotografií a sbírkových předmětů, koncerty, divadelní představení nebo akce speciálně zaměřené na děti.

Praktická část rovněž zahrnuje dotazníkové šetření, které bylo prováděno mezi správci hradů a zámků ve vybraném regionu. Výsledky tohoto šetření dokazují, že s pojmem hejkalizace se setkala pouze čtvrtina dotazovaných správců památkových objektů. Respondenti jako nejčastější důvod pro pořádání doprovodných akcí uvedli snahu o zvýšení návštěvnosti, dále propagaci památkového objektu nebo snahu vyhovět silící poptávce návštěvníků. Pro většinu z těchto památkových objektů není pořádání doprovodných akcí nezbytné, protože zisky ze vstupného nepředstavují významný finanční zdroj. Většina respondentů se shodla na tom, že doprovodné akce by měly svým obsahem souviset s historií dané kulturní památky nebo jejího okolí.

11 SUMMARY

Historical and cultural heritage are among the most valuable parts of national culture. In the Czech republic, cultural monuments such as castles and chateaus play a huge role in tourism development. To provide a better visitor experience, heritage venues tend to host social events such as exhibitions, seminars, concerts, historic battle reenactments etc. Special events such as these can have a positive impact on the host area and raise awareness about the importance of heritage due to their educational value. However, in recent years, there has been a surge in special events that have no connection to the history of cultural monuments or their surrounding area. This phenomenon can be called “hejkalizace”.

The objective of this thesis was to record examples of “hejkalizace” at castles and chateaus in the Moravian-Silesian Region. The special events described in this thesis include exhibitions of modern art, flower arrangement exhibitions, music festivals or even smaller sports events. Additionally, an interview was conducted with the castle and chateau custodians to learn about their opinion on this matter. The main purpose of hosting these events is to promote the cultural monuments and attract more visitors. Although popular, these types of events can have a negative impact on the presentation of cultural heritage and trivialize its importance for society.

12 SEZNAM LITERATURY

12.1 Literatura

ASCHENBRENNER, M. Hejkalizace českých památek. *Lidové noviny*. 24. 7. 2014. 27(171), 11. ISSN 0862-5921

FREYER, W. *Tourismus: Einführung in die Fremdenverkehrsökonomie*. München: R. Oldenbourg, 1988. 371 s. ISBN 9783486206203

GALVASOVÁ, I., BINEK J., HOLEČEK J., CHABIČOVSKÁ K., SZCZYRBA, Z. *Průmysl cestovního ruchu*. 1.vyd. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2008. 264 s. ISBN 978-80-87147-06-1

HALL, C. M., PAGE, S. J. *The Geography of Tourism and Recreation: environment, place, and space*. Routledge, London and New York, 2002. 399 s. ISBN: 0415250811

HEŘMANOVÁ, E., CHROMÝ, P. *Kulturní regiony a geografie kultury – kulturní realie a kultura v regionech Česka*. Praha: ASPI, 2009. 348 s. ISBN 978-80-7357-339-3

KOTÍKOVÁ, H., SCHWARTZHOFFOVÁ, E. *Nové trendy v pořádání akcí a událostí (events) v cestovním ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2008. 92 s. ISBN 978-80-87147-05-4

MALÁ, V. *Cestovní ruch (vybrané kapitoly)*. Praha: Vysoká škola ekonomická, Fakulta mezinárodních vztahů, 1999. 83 s. ISBN 80-7079-443-7

MARIOT, P. *Geografia cestovného ruchu*. Bratislava: Veda, 1983. 248 s. ISBN 80-08-00346-4

MIŠÚNOVÁ, E. Všeobecné zásady hodnotenia atraktívnosti kultúrnohistorických objektov z aspektu cestovného ruchu. *Geografický časopis*. Bratislava: Slovenská akadémia vied. 1977, 29(2), s. 154–169.

PÁSKOVÁ, M. *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008. 298 s. ISBN 978-80-7041-658-7

PEARCE, D. *Tourism Today: A Geographical Analysis*. Harlow: Longman Scientific & Technical, 1987. 240 s. ISBN 0-582-30145-9

PLAČEK, M. *Hrady a zámky na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 1996. 439 s. ISBN 80-85983-08-7

SPRACKLEN, K. *Constructing Leisure: Historical and Philosophical Debates*. London: Palgrave Macmillan, 2011. 232 s. ISBN 978-0-230-28051-9

SPURNÝ, F., ed. a kol. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. (II), Severní Morava*. Vydání I. Praha: Svoboda, 1983. 357 s.

SZCZYRBA, Z., FŇUKAL, M., KUNDROVSKÝ, E. *Návštěvnost památkových objektů v ČR – vývojové tendence po roce 1989*. In Fňukal, M., Ptáček, P. *Geografie, cestovní ruch a rekreace*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. 202 s. ISBN 80-244-1221-7

ŠOBÁŇOVÁ, P. *Muzejní expozice jako edukační médium: Výzkum současných českých expozic (2. díl)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. 470 s. ISBN 978-80-244-4394-2

ŠPRINCOVÁ, S. *Úvod do geografie cestovního ruchu*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1981. 74 s.

ŠTĚPÁNEK, V., KOPAČKA, L., ŠÍP, J. *Geografie cestovního ruchu*. Praha: Karolinum, 2001. 228 s. ISBN 80-7248-034-08

TITTELBACHOVÁ, Š., TYSLOVÁ, I. *Destinace turismu – platforma pro spolupráci kultury a turismu. Ekonomika a management*. Praha: Podnikohospodářská fakulta VŠE, 2016, (1), s. 1–13. ISSN 1802-8934

TOUŠEK, V., KUNC, J., VYSTOUPIL, J. a kol. *Ekonomická a sociální geografie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 411 s. ISBN: 978-80-7380-114-4

VYSTOUPIL, J., ŠAUER, M., TROUSIL, M. *Geografie cestovního ruchu ČR*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. 154 s. ISBN: 978-80-7435-538-7

WILLIAMS, S. *Tourism. Critical Concepts in the Social Sciences*. London: Routledge, 2004. ISBN 0-415-24373-4

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. In: *Sbírka zákonů*. 13. 4. 1987. ISSN 1211-1244

ZELENKA, J., PÁSKOVÁ, M. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Praha: Linde Praha, 2012. 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2

12.2 Internetové zdroje

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky. *Digitální registr Ústředního seznamu ochrany přírody* [online]. AOPK: 2021 [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: <https://drusop.nature.cz/portal/>

BOBEK, K. Plánování a produkce komerčních aktivit na památkových objektech a přípustná míra jejich komercializace. In: *Hrady, zámky, quo vadis?* [online]. Praha: Národní památkový ústav, 2009. 58 s. ISBN 978-80-87104-51-4. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs/npu-a-pamatkova-pece/npu-jako-instituce/publikace/7321-hrady-zamky-quo-vadis-sprava-a-rozvoj-zpristupnenych-pamatkovych-objektu-jako-specificky-multidisciplinari-soubor-cinnosti>

COHEN, E. Authenticity and commoditization in tourism. *Annals of Tourism Research* [online]. Elsevier, 1988, **15**(3) [cit. 3. 4. 2021]. ISSN 0160-7383. Dostupné z: [https://doi.org/10.1016/0160-7383\(88\)90028-X](https://doi.org/10.1016/0160-7383(88)90028-X)

ČERNÁ, P. *Falzifikace prostoru a času v cestovním ruchu*. Olomouc, 2016. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Přírodovědecká fakulta.

Český statistický úřad. *Charakteristika Moravskoslezského kraje* [online]. 21. 12. 2020 [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_moravskoslezskeho_kraje

Český statistický úřad. *Návštěvnost památkových objektů* [online]. 2010 [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20534648/a-331711a1.pdf/82e1c43d-1290-4f89-bf7e-6cfa5d1b0351>

GETZ, D. Event tourism: Definition, evolution, and research. *Tourism Management* [online]. Elsevier, 2008, **29**(3) [cit. 3. 4. 2021]. ISSN 0261-5177. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0261517707001719>

GIRSA, V. Soustavná péče o kulturní odkaz našich předků jako základní úkol. In: *Pro památky* [online]. 2015, č. 4. [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: https://www.propamatky.info/dokumenty/zprav_3023_ctvrtletnik-propamatky-zima-2015.pdf

Hrad Hukvaldy [online]. Muzeum Beskyd Frýdek-Místek, ©2021 [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.hradhukvaldy.eu/>

Hrad Sovinec [online]. Muzeum v Bruntále, ©2020 [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.mubr.cz/page.htm?name=HradSovinec>

JANISKEE, B. South Carolina's Harvest Festivals: Rural Delights for Day Tripping Urbanites. *Journal of Cultural Geography* [online]. Taylor & Francis Ltd, 1980, **1**(1) [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/08873638009478655>

MACCANNELL, D. Staged Authenticity: Arrangement of Social Space in Tourist Settings. *American Journal of Sociology* [online]. Chicago: University of Chicago Press, 1973, **79**(3) [cit. 3. 4. 2021] ISSN 0002-9602. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/2776259?seq=1>

MAZANCOVÁ, H. *Hejkalizace památek? Bez doprovodných akcí to už nejde, brání se kasteláni*. Lidovky.cz [online]. 28. 7. 2014. [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: https://www.lidovky.cz/cestovani/aktuality/hejkalizace-pamatek-bez-doprovodnych-akci-to-uz-nejde-brani-se-kastelani.A140727_122414_aktuality_hm

Koncepce podpory památkové péče v Moravskoslezském kraji na období 2010–2020 (aktualizace 2016). *Moravskoslezský kraj* [online]. MSK: 2010, poslední revize 2016 [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.msk.cz/cs/temata/kultura/strategicke-dokumenty-3115/>

Národní památkový ústav [online]. NPÚ: 2021 [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.npu.cz/cs>

Národní informační a poradenské středisko pro kulturu (NIPOS). *Základní statistické údaje o kultuře v České republice 2019, I. díl* [online]. Praha: NIPOS, 2020. Dostupné z: <https://www.statistikakultury.cz/zakladni-statisticke-udaje/>

RAAGMA, G. Regional Identity in Regional Development and Planning. *European Planning Studies* [online]. Taylor & Francis Ltd, 2002, **10**(1) [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/09654310120099263>

Slezskoostravský hrad [online]. 2019 [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.slezskoostravskyhrad.cz/>

SOTERIADES, M., DIMOU, I. Special Events: A Framework for Efficient Management. *Journal of Hospitality Marketing & Management* [online]. Routledge, 2011, 20(3) [cit. 3. 4. 2021]. ISSN 1936-8623. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/19368623.2011.562418>

Státní zámek Hradec nad Moravicí [online]. [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.zamek-hradec.cz/cs>

Státní zámek Raduň [online]. [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.zamek-radun.cz/cs>

United Nations World Tourism Organization (UNWTO), 2021. *Glossary of Tourism Terms* [online]. 2021 [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>

World Travel & Tourism Council (WTTC). *Travel & Tourism – Global Economic Impact & Trends 2020* [online]. London: WTTC, 2020 [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: <https://wttc.org/Portals/0/Documents/Reports/2020/Global%20Economic%20Impact%20Trends%202020.pdf?ver=2021-02-25-183118-360>

Zámek Bílovec [online]. [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: <https://zamekbilovec.cz/>

Zámek Fryštát [online]. 2016 [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.zamek-frystat.cz/>

Zámek Linhartovy [online]. 2004 [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.zameklinhartovy.cz/>

Zámek Slezské Rudoltice [online]. 2018 [cit. 3. 4. 2021]. Dostupné z: <https://www.zamekslezskerudoltice.cz/>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 Vývoj návštěvnosti památkových objektů v ČR v letech 2000–2019

Obr. 2 Festival dřeva na Slezskoostravském hradě

Obr. 3 Výstava plyšových medvědů na zámku Linhartovy

Obr. 4 Festival BEER FEST na zámku Bílovec

PŘÍLOHY

Příloha 1: Dotazník pro správce památkových objektů

Vážené respondentky, vážení respondenti,

jmenuji se Lucie Raždíková a jsem studentkou oboru Regionální geografie na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého. Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění dotazníku zaměřeného na názory správců památkových objektů na jev tzv. „hejkalizace památek“ v Moravskoslezském kraji. Získané odpovědi budou použity jako podklad mé bakalářské práce.

„Hejkalizace“ je definována jako takový typ doprovodné akce, která nemá vztah k příslušnému památkovému objektu, nespojuje se s jeho historií a často se může jevit jako nevkusná. Mezi tyto akce mohou patřit například výstavy květin, moderního umění, oslavy importovaných svátků jako Halloween, či sportovní akce. Záměrem mé bakalářské práce je zjistit názor správců památkových objektů na tuto problematiku.

Děkuji za Vaši ochotu a čas věnovaný tomuto dotazníku.

1. Setkali jste se již s pojmem „hejkalizace“?
2. Považujete výše zmíněné typy akcí za nevhodné pořádat v prostorách kulturních památek? Pokud ano, mohou podle Vás tyto akce mít negativní vliv na celkovou prezentaci kulturních památek?
3. Jaké jsou podle Vás důvody pořádání podobných doprovodných akcí?
4. Je návštěvnost doprovodných akcí, které pořádáte, větší v porovnání s komentovanými prohlídkami?
5. Jaké z Vámi pořádaných akcí jsou mezi návštěvníky nejoblíbenější?
6. Představují zisky z Vámi pořádaných doprovodných akcí významný zdroj pro financování kulturního objektu (financování oprav, údržby nebo provozu objektu)?
7. Myslíte si, že je dnes pořádání doprovodných akcí pro památkové objekty nezbytné? Je podle Vás reálné, aby památkové objekty fungovaly pouze s využitím komentovaných prohlídek?